

Запровадження навчання викладачів новітніми методиками тренінгової діяльності сприяє якості підготовки майбутніх фахівців, розвитку педагогічної майстерності науково-педагогічних працівників. Продовження діяльності в цьому напрямі може реалізовуватися шляхом організації тренінгових центрів на базі вищого навчального закладу; проведення тренінгів для тренерів, періодичних круглих столів з обміну досвідом використання тренінгів у навчальному процесі, науково-методичних семінарів щодо вдосконалення тренінгового навчання.

Література

1. Соціолого-педагогічний словник / за ред. В. В. Радула. – К. : «ЕксОб», 2004.
2. Бандурка О. М. Основи педагогічної техніки : [навч. посіб.] / О. М. Бандурка, В. О. Тюріна, О. І. Федоренко. – Х. : ТИТУЛ, 2006. – 176 с.
3. Змеєв С. И. Технология обучения взрослых : учеб. пособие для студ. высш. учеб. завед. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 128 с.
4. Енциклопедія освіти / головний ред. В. Г. Кремень ; Акад. Пед. наук України. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Технологія проведення тренінгів з формування здорового способу життя молоді / [Г. М. Бевз, О. П. Главник]. – К. : Український ін-т соціальних досліджень, 2004. – Кн. 1. – 176 с.

**Постригач Н. О.,
Малевиц Н. Ю.**

РОЗВИТОК ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У ГРЕЦЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (КІНЕЦЬ ХІХ - ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Орієнтація освіти дорослих наприкінці ХХІ століття, коли вона була вперше визнана в якості соціальної інституції, до середини 1980-х рр. ХХ ст., коли вплив глобалізації став очевидним, не була зосереджена на професійній підготовці. Безсумнівно існували програми підготовки, націлені на зайнятих і безробітних громадян, але більшість з організованих заходів були спрямовані на поширення загальної освіти та розвиток особистісних і соціальних змін [UNESCO. Adult Education since the fourth International Conference on Adult Education (Paris, 1985). – UNESCO: ED – 97/WS/5, 1997].

Для розбудови системи освіти дорослих у нашій країні, поряд із використанням усього кращого з вітчизняної педагогічної спадщини, важливого значення набуває вивчення та впровадження зарубіжного досвіду. В такому контексті, без сумніву, буде корисним вивчення

досвіду провідних країн Європейського Союзу зі створення та втілення в життя концепції освіти дорослих [1].

Теоретико-прикладні аспекти неперервної освіти дорослих висвітлені у працях відомих українських науковців С. У. Гончаренка, Р. С. Гуревича, Н. М. Дем'яненко, Г. С. Костюка, Л. Б. Лукьянкової, Н. Г. Ничкало, В. В. Олійника, Л. Є. Сігаєвої, С. О. Сисоевої та ін. Порівняльно-педагогічні дослідження у галузі розвитку неперервної освіти за кордоном здійснені вітчизняними та зарубіжними науковцями: Н. В. Абашкіною, Т. І. Вакуленко, Б. Л. Вульфсоном, Т. С. Кошмановою, М. П. Лещенко, З. О. Мальковою, О. І. Огієнко, Н. О. Постригач, Л. П. Пуховською, С. М. Романовою, А. С. Саргсяном, А. А. Сбруєвою та ін.

Метою нашої наукової розвідки є обґрунтування специфіки розвитку та особливостей розвитку освіти дорослих у Грецькій республіці (кінець ХІХ - початок ХХІ ст.). Про розвиток освіти дорослих свідчать шість міжнародних конференцій ЮНЕСКО з освіти дорослих (КОНФІНТЕА) у Данії (1949), Канаді (Монреаль, 1960), Японії (1972), Франції (1985), Німеччині (1997) та Бразилії (2009). У 60-х роках ХХ ст. освіта дорослих розглядалась як додаткова для людей із елементарним рівнем освіченості, у 70-х роках виокремлюється професія андрагога, освіта дорослих розглядається як рівнозначна складова національної системи освіти, у 80-х роках напрям неперервної освіти обґрунтовується як фактор культурного розвитку [1, с. 33–34].

До середини 1980-х рр. ХХ ст. освіта дорослих як інституція спричинила свій вклад у багатьох країнах – *розвиток активних громадян*. Це не було збігом обставин, що освіта дорослих у той період називалася *ліберальною освітою* [4, с. 5–19]. Однак, з середини 1980-х рр. ХХ ст. ситуація різко змінилася у зв'язку з впливом феномена глобалізації. Необмежена міжнародна торгівля, рух капіталу, ескалація міжнародного конкурсу бізнесу, спонукали національні економіки до неперервного запиту на методи підвищення продуктивності праці. У той же час безробіття теж охопило більший відсоток населення в цілому. В межах цієї структури професійна підготовка стає одним з найбільш значних засобів сприяння економічному розвитку та інтенсифікації у використанні людських ресурсів. Лісабонська угода 2000 року є одним з найбільш характерних прикладів міжнародної стратегії у сфері зв'язку професійної освіти з економічним розвитком і сприяння зайнятості. Європейський соціальний фонд (The European Social Fund, ESF) є основним ресурсом фінансування ЄС на шляху до реалізації стратегії надання громадянам необхідних навичок

працевлаштування для поліпшення самооцінки і здатності адаптуватися на ринку праці (European Commission, 1998) [3].

З середини 1980-х рр. XX ст. відмічається бурхливий розвиток професійної освіти в європейських та інших розвинених країнах. У той же час повідомляється про значне зниження заходів ліберальної, гуманістично-орієнтованої освіти дорослих [7; 8]. Однак, незважаючи на те, що світ повернувся в бік професійного навчання, у багатьох розвинених країнах реалізовувалась ліберально-просвітницька діяльність у сфері освіти дорослих, особливо в галузі *активної громадянської позиції*, критичного мислення та навчання маргінальних груп. Крім того, поживався рух по боротьбі з неписьменністю в країнах третього світу [10].

У Греції упродовж XX століття, і на відміну від того, що сталося в центральних і північно-західних країнах Європи, освіта дорослих не була інституцією, вписаною в колективну культуру та соціальну практику громадян. До 1980 року діяльність у сфері освіти дорослих перебувала в зародковому стані – пов'язана головним чином з неписьменністю і розширенням освіти [11, с. 13–128], в той час як громадського обговорення та наукового дослідження процесу освіти за межами системи формальної шкільної системи просто не існувало. Навіть на початку XXI століття (2002 р.) відсоток грецьких громадян, які відвідували програми неформальної освіти дорослих, становив трохи більше 1,2% населення, яке розглядається як популяція продуктивного віку (тобто 25-64 роки) упродовж місяця дослідження, в той час як в ЄС для тієї ж вікової групи цей показник становив 8,5% [2, с. 25].

Це явище є виправданим деякими дослідниками [11; 5] та іншими у зв'язку з п'яти взаємопов'язаними факторами: а) до падіння диктатури (1967-1974 рр.) у 1974 році були тривалі періоди політичного панування консервативних сил, що не сприяло розвитку діяльності в напрямі звільнення громадян; б) слабкість соціальних і синдикатних рухів у XX столітті в Греції, – умови, які сприяли відстрочці необхідності освітньої діяльності з боку суспільства; в) переважна більшість грецьких підприємств – сімейного управління, мають традиційний характер і низьку конкурентоспроможність, отже, мало уваги приділяється інвестиції в людський ресурс, г) дисфункціональні характеристики державних організацій, які відповідають за освіту дорослих (централізація, бюрократизація, низька якість обслуговування), і д) низька якість і неефективність інституцій, що надають освітні послуги для дорослих.

Однак, слід зазначити, що в період між 1981-1985 рр. XX ст. сталися цікаві події, які досі справляють помітний вплив на те, що відбувається у галузі. У 1981 році вступила до Європейського Економічного Співтовариства, а також вперше в сучасній історії обрала соціал-демократичний уряд, який встановлює, в якості пріоритету, створення Народної Освіти як соціального інституту, спрямованої конкретно на розвиток особистості громадян через їхню свідому і енергійну участь у соціальному та політичному середовищі, а також творче використання вільного часу. Протягом цього періоду по всій Греції функціонували 350 Центрів Освіти [6, с. 9]. Однією з найбільш значущих проблем є неблагополучний державний сектор, який пригальмовував кожен інноваційну ініціативу (наприклад, Міністерство освіти Греції, яке має контроль над Секретаріатом, Префектурами, які наймають Радників Народної освіти і т.ін.), а також традиційні орієнтовані на вчителя підходи, які сприяли впродовж десятиліть діяльності педагогів дорослих того часу.

Беручи до уваги вищезгадані процеси і труднощі, еволюція галузі освіти дорослих в Греції відбувається повільно, спіралеподібно і головним чином завдяки зусиллям незалежних організацій, приватних осіб та основних творчих груп. Ця тенденція до самоорганізації почала функціонувати, тому є ознаки того, що вона є частиною більш широкого феномену грецького суспільства, яке повільно, але неухильно зростає. Перспективою подальших наукових розвідок у даному напрямі може стати аналіз підготовки та організації навчально-виховного процесу педагогів для дорослих у Греції.

Література

1. Гончарук А. Неформальна освіта дорослих у країнах ЄС [Електронний ресурс] / Альона Гончарук. – Доступ до ресурсу 01.03.2013 : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pena/2012_1/Goncha.pdf. – Заголовок з екрану. – Мова укр.
2. Commission des Communautés Européennes. Éducation et Formation 2010. COM 685. – Brussels, 2003. – P. 25.
3. European Commission. Helping Young People along the Path from School to Work. – Brussels: European Communities, 1998
4. Jarvis P. Globalisation, Citizenship and the Education of Adults in Contemporary European Society / P.Jarvis // Compare, 2002. – 32 (1), pp. 5–19; Swedish National Council of Adult Education. Facts on Liberal Education in Sweden. – Stockholm: FBR, 2003.
5. Karalis A. Socio-economic and cultural dimensions of adult education (in Greek). In Kokkos Alexios (ed.) Educational Material for the Training of Trainers programme. – Athens: EKEPIS, 2006.

6. Kokkos A. Adult Education in Greece. In: Teacher education in Modern Era: Trends and Issues / Alexios Kokkos. – University of Crete, Pedagogical Institute, March 2011. – 308 p.

7. Merriam S., Caffarella R. (1999). Perspectives on Adult Learning : Framing Our Research [Електронний ресурс] / S. Merriam, R. Caffarella. – Доступ до ресурсу 01.03.2013 : <http://www.edst.educ.ubc.ca/aerc/1999/99caffarella.htm>. – Заголовок з екрану. – Мова англ.

8. Rubenson K. (2002). Revisiting the Map of the Territory. [Електронний ресурс] / K. Rubenson. – Доступ до ресурсу 01.03.2013: <http://www.edst.educ.ubc.ca/aerc/2000/rubensonk1-web.htm>. – Заголовок з екрану. – Мова англ.

9. UNESCO. Adult Education since the fourth International Conference on Adult Education (Paris, 1985). – UNESCO: ED – 97/WS/5, 1997.

10. UNESCO. Recommitting to Adult Education and Learning. Synthesis Report of the CONFITEA V Midterm Review Meeting. 6/11/2003. – Bangkok. Thailand, 2003.

11. Vergidis D. Social and Economic dimensions of adult education (in Greek). In Vergidis, Dimitrios, Prokou, Eleni. Design, Administration, Evaluation of Adult Education Programmes: Elements of Socio-Economic Function and Theoretical Perspective. – Patras: Hellenic Open University, 2005. – pp. 13–128.

Робак В. Є.

УНІВЕРСИТЕТИ ТРЕТЬОГО ВІКУ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ У ПОЛЬЩІ

За останні роки у всьому світі стрімко зростає кількість людей похилого віку у структурі населення. Це породжує цілий ряд проблем різноманітного характеру: економічних, соціальних, правових. Для їх вирішення залучаються державні та громадські установи, тривають пошуки нових ефективних форм роботи з цією віковою категорією. Все частіше наголошується на важливості підготовки до старості, запобіганню негативним її наслідкам або, інакше кажучи, застосуванню основ геронтологічної профілактики. Саме геронтологічна профілактика повинна стати одним із пріоритетів соціальної політики стосовно людей похилого віку, створювати умови для їх активізації, повноцінного життя і «успішного» старіння. Однією з форм, що дозволяє реалізувати ці завдання і широко використовується в практиці роботи з цією віковою категорією є університети третього віку (УТВ).

Як відомо, рух УТВ зародився у Франції, де у 1972 р. в Тулузі професор Pierre Vellas заснував перший у світі такий заклад. Ініціатива виявилась надзвичайно вдалою і доволі швидко УТВ почали з'являтися і в інших країнах: спочатку у Бельгії, Канаді, Швейцарії, згодом – в Іспанії, Італії, Швеції, Норвегії, Англії, Німеччині, Чехії і Словаччині.

Спочатку УТВ з'являлись у великих містах, де вони діяли при потужних освітніх установах, однак згодом почали створюватися і в менших населених пунктах, де розташовувалися філії освітніх установ. Іноді УТВ функціонують при бібліотеках, або будинках культури. У 2007/2008 навчальному році УТВ або їх філії діяли у 182 населених пунктах Польщі [1, с. 295].

Кількість слухачів в окремих УТВ дуже відрізняється: від 65 осіб у найменшому до 1241 осіб у найбільшому УТВ у Варшаві. За кількістю слухачів польські УТВ можна розділити на три групи: малі (65-200 учасників); середні (201-400 учасників) і великі (понад 400 слухачів). Великих УТВ у Польщі лише 9, з них 2 – у Варшаві. У 1999/2000 навчальному році у всіх польських УТВ навчалось 7216 осіб [1, с. 303].

Напрями діяльності сучасних УТВ є дуже різними. Умовно, їх можна розділити на такі групи: освітня, культурно-артистична, рекреаційно-спортивна, харитативна і товарисько-розважальна. Вже перші УТВ однією зі своїх головних цілей вважали залучення людей похилого віку до системи освіти. Слід визнати, що освітня діяльність і дотепер залишається пріоритетом у діяльності більшості УТВ. На сьогоднішній день УТВ є важливою складовою системи неперервної освіти у Європі. Це знайшло своє відображення у нормативно-правовій базі ЄС, адже ціла низка документів прийнятих Європейською комісією, гарантують мешканцям Європи право на освіту незалежно від віку.

Сучасною загальноєвропейською тенденцією освіти старших людей є зростання зацікавленості у різних формах освітньої діяльності, які пропонують УТВ. Наслідком цього стало зростання загальної кількості УТВ і кількості людей, які в них навчаються. Дана тенденція простежується і у Польщі. Причини цього вбачають у зростанні кількості осіб похилого віку, подовженні тривалості життя, покращення стану їх здоров'я, зростання рівня формальної освіти серед цієї категорії населення [1, с. 297; 2, с. 11].

Переважно у польських УТВ реалізується так звана французька модель навчання старших людей. Такі УТВ є частиною вищих навчальних закладів, а для проведення занять у них залучаються викладачі вищої школи. Окремі польські УТВ впроваджують у своїй